

Procesi

Operativni sistemi 1

Institut za matematiku i informatiku
Prirodno-matematički fakultet, Kragujevac

doc. dr Miloš Ivanović

Oktobar 2012. god.

O čemu će biti reči?

- 1 Definicija procesa
- 2 Stanja procesa
- 3 Opis procesa
- 4 Upravljanje procesom

Definicije procesa

Definicija (1)

Proces je program u izvršavanju.

Definicija (2)

Proces je primerak programa koji se izvršava u računaru.

Definicija (3)

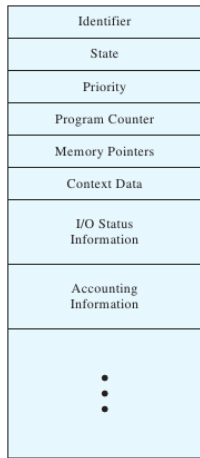
Proces je entitet koji se može dodeliti procesoru i u njemu izvršavati.

Definicija (4)

Proces je jedinica aktivnosti koju karakteriše izvršavanje niza instrukcija, tekuće stanje i dodeljeni set sistemskih resursa.

Struktura upravljačkog bloka procesa

Pored kôda i skupa podataka, proces poseduje i upravljački blok

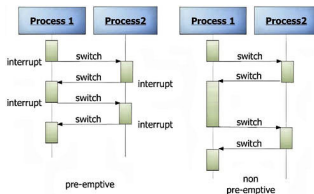
Stanja procesa

Trag (*Trace*) procesa

Ponašanje procesa može se predstaviti **sekvencom instrukcija** koje se izvršavaju za taj konkretan proces.

Dispečer (*Dispatcher*)

Dispečer je relativno mali program koji je deo OS-a i čiji je zadatak da prebacuje procesor sa programa na program. Dispečer može biti **neprekidni (non-preemptive)** i **prekidni (preemptive)**.

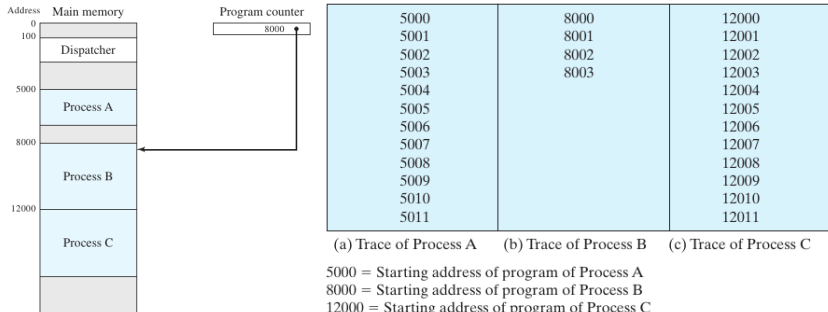

Stanja procesa

Primer

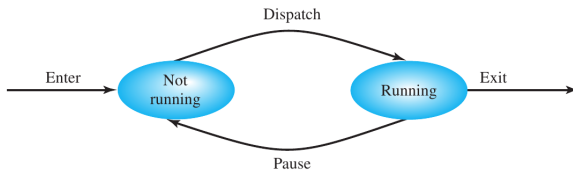
Pretpostavke

Sistem nema virtuelnu memoriju. Dispečer dozvoljava najviše 6 sukcesivnih instrukcija po procesu.

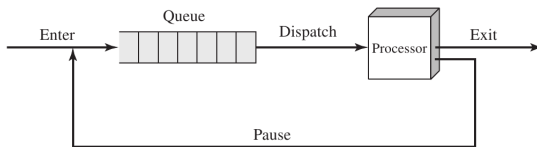

Stanja procesa

Primer

(a) State transition diagram

(b) Queuing diagram

Stanja procesa

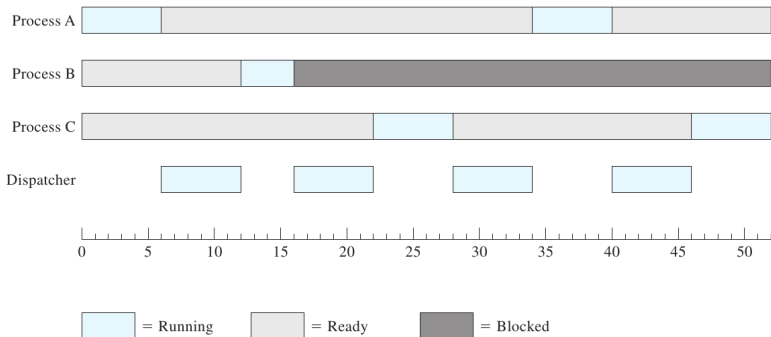
Primer tranzicije stanja

1	5000		27	12004
2	5001		28	12005
3	5002			-----Timeout
4	5003		29	100
5	5004		30	101
6	5005		31	102
	-----Timeout		32	103
7	100		33	104
8	101		34	105
9	102		35	5006
10	103		36	5007
11	104		37	5008
12	105		38	5009
13	8000		39	5010
14	8001		40	5011
15	8002			-----Timeout
16	8003		41	100
	-----I/O Request		42	101
17	100		43	102
18	101		44	103
19	102		45	104
20	103		46	105
21	104		47	12006
22	105		48	12007
23	12000		49	12008
24	12001		50	12009
25	12002		51	12010
26	12003		52	12011
				-----Timeout

100 = Starting address of dispatcher program

Shaded areas indicate execution of dispatcher process;
 first and third columns count instruction cycles;
 second and fourth columns show address of instruction being executed

Model procesa sa dva stanja

Kreiranje procesa

Razlozi za kreiranje procesa

- 1 **Novi paketni (batch) posao** - OS-u se podnosi zahtev za novi paketni posao
- 2 **Interaktivni login** - otvara se sesija za korisnika
- 3 **Kreira se od strane OS-a da bi obezbedio uslugu** - recimo print server
- 4 **Kreira se od strane postojećeg procesa** - *spawn*

Parent-child procesi

Kada jedan proces kreira drugi, stvara se odnos **roditelj-potomak** ili **parent-child** između njih. Uobičajeno je da oni komuniciraju.

Terminacija procesa

Razlozi za terminaciju procesa

- 1 Normalna terminacija
- 2 Prekoračenje vremenskog limita (*CPU time* ili *Wall Clock time*)
- 3 Nedostupnost memorije
- 4 Kršenje granica memorije
- 5 Greška zaštite
- 6 Aritmetička greška
- 7 Prekoračenje vremena (proces čekao predugo na neki resurs)
- 8 Otkaz U/I
- 9 Pogrešna instrukcija
- 10 Privilegovana instrukcija (proces pokušao da koristi kernel mode instrukciju)
- 11 Pogrešna upotreba podataka
- 12 Intervencija operatora ili OS-a
- 13 Terminacija procesa roditelja
- 14 Zahtev procesa roditelja

Model procesa sa pet stanja

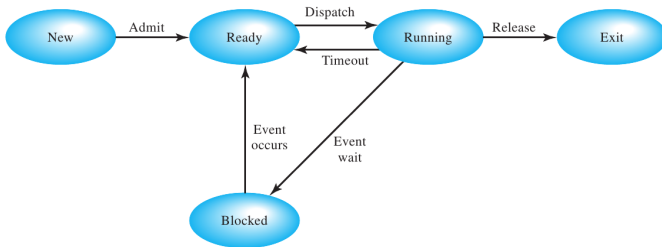
Pretpostavka: Koristi se *Round-robin* tehnika kružnog dodeljivanja

Problem

Ako postoji samo jedan red čekanja za sve procese, **dispečer bi svaki put morao da skenira taj red kako bi utvrdio koji proces nije blokiran i koji je u redu bio najduže.**

Rešenje

Stanje **Not-running** podeliti na dva stanja: **Ready i Blocked.**

Model procesa sa pet stanja

Značenje pojedinačnih stanja

- 1 **Running** - Proces koji se trenutno izvršava
- 2 **Ready** - Proces koji je spreman za izvršavanje kada dobije procesor na korišćenje
- 3 **Blocked** - Proces koji ne može da nastavi sa izvršavanjem dok se ne pojavi neki događaj, npr. kraj U/I operacije
- 4 **New** - Proces koji je upravo kreiran, ali ga OS još nije stavio na red spremnih. Obično su to procesi kojima je napravljen upravljački blok, ali još uvek nisu učitani u memoriju.
- 5 **Exit** - Proces koji je na normalan način prekinuo s radom ili ga je OS skinuo sa reda iz nekog drugog razloga.

Tranzicije stanja

Noproc → New, New → Ready, Ready → Running, Running → Exit, Running → Ready, Running → Blocked, Blocked → Ready, Ready → Exit, Blocked → Exit

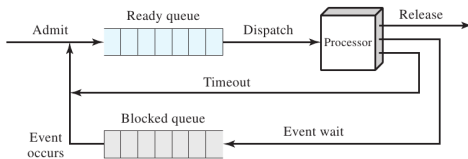
Da li je jedan red za blokirane procese dovoljan?

Problem

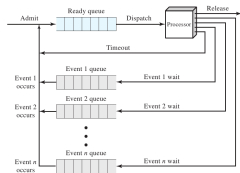
Kada svi procesi koji se nalaze u stanju **Blocked** čekaju u istom redu, u trenutku kada se pojavi bilo koji događaj (recimo U/I) dispečer mora da skenira ceo red kako bi utvrdio koji od blokiranih procesa čeka baš taj događaj.

Rešenje

Uvesti više redova blokiranih procesa za svaki tip događaja posebno.

(a) Single blocked queue

(b) Multiple blocked queues

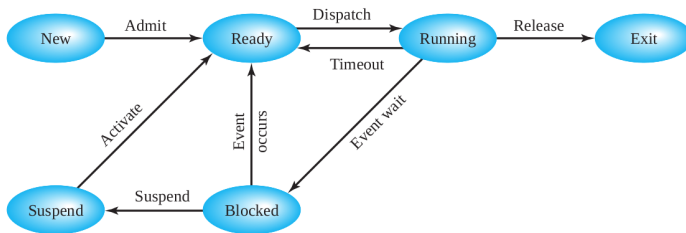
Suspendovani procesi

Problem

Ukoliko više procesa mora da čeka spori U/I, procesor u sistemu bez virtuelne memorije i dalje može veći deo vremena da provede besposlen.

Rešenje

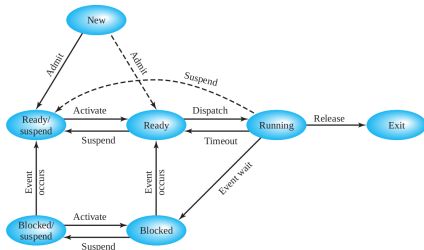
Ako nijedan proces u RAM-u nije u stanju **Ready**, OS prebacuje jedan od procesa na disk u red **Suspended** procesa. Tada OS može da preuzme u RAM drugi proces iz reda suspendovanih ili prima zahtev za novim procesom.

Model sa dva suspendovana stanja

Stanja procesa

- 1 **Ready** - Proces je u RAM-u i raspoloživ za izvršavanje
- 2 **Blocked** - Proces je u RAM-u i čeka na događaj
- 3 **Blocked/Suspended** - Proces je na disku i čeka na događaj
- 4 **Ready/Suspended** - Proces je na disku ali će biti raspoloživ za izvršavanje čim dođe u RAM

Ostali razlozi za suspenziju procesa

Generalizacija pojma suspenzije procesa

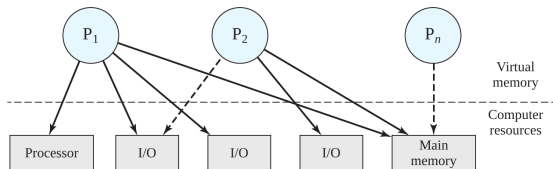
Suspenzija procesa se kao pojam može generalizovati i nastaje usled jednog od razloga navedenih dole.

- 1 **Razmenjivanje** - *Swapping, Paging*
- 2 **Drugi razlozi operativnog sistema** - recimo suspenzija procesa za koji se sumnja da je malicioznog karaktera
- 3 **Interaktivni zahtev korisnika** - na Linuxu `kill -STOP 945`
`kill -CONT 945`
- 4 **Vremenska sinhronizacija** - Periodična suspenzija/nastavak rada
- 5 **Zahtev procesa roditelja**

Opis procesa

Uloga operativnog sistema

Operativni sistem možemo posmatrati kao entitet koji upravlja upotrebom sistemskih resursa od strane procesa.

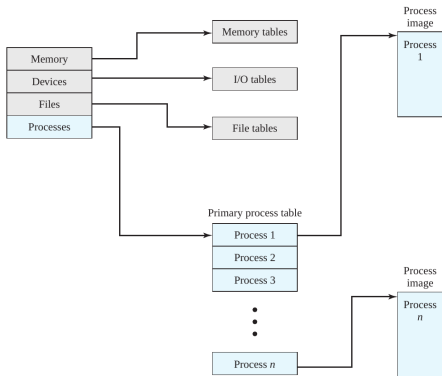

Slika: Na slici proces P_1 koristi jedini procesor, ima pod kontrolom 2 U/I resursa i bar jedan njegov deo je u RAM-u. Proces P_2 čeka U/I uređaj koji je zauzeo P_1 . Proces P_n je razmenjen (*swap*-ovan) i prema tome suspendovan.

Upravljačke strukture operativnog sistema

Tabele OS-a

Operativni sistem mora da održava informacije o svim resursima kojima upravlja. Za ovu svrhu se koriste se koriste **tabele operativnog sistema**.

Upravljačke strukture procesa

Elementi *Process Control Block* - PCB

Elementi slike procesa su: **korisnički podaci, korisnički program, sistemski stek i upravljački blok (PCB).**

Identifikacija procesa

- Identifikator procesa
- Identifikator procesa roditelja
- Korisnički identifikator

Informacije o stanju procesa

- Registri vidljivi korisniku
- Upravljački i statusni registri (PSW, PC, ...)
- Pokazivači steka - jedan ili više dodeljenih sistemskih stekova

Upravljačke strukture procesa - nastavak

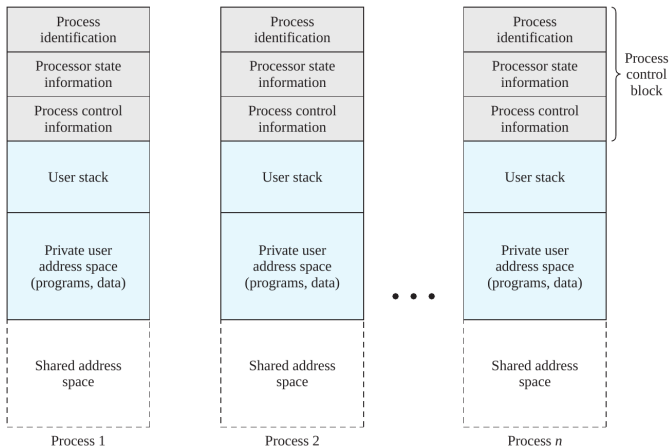
Elementi *Process Control Block* - PCB

Informacije za upravljanje procesom

- **Raspoređivanje i informacije o stanju**
 - Stanje procesa (*Ready, Blocked, ...*)
 - Prioritet
 - Informacije vezane za raspoređivanje - recimo broj do sada izvedenih instrukcija
 - Događaj - Identitet događaja koji proces čeka da bi nastavio s radom
- **Strukturiranje podataka** - recimo pointerska veza sa sledećim procesom u listi
- **Međuprocesna komunikacija** - markeri, signali i poruke
- **Privilegije procesa**
- **Upravljanje memorijom** - pokazivači na delove tabele stranica virtuelne memorije
- **Vlasništvo nad resursima i iskorišćenje** - npr. otvoreni fajlovi

Procesi u virtuelnoj memoriji, struktura liste procesa

Dijagram

Uobičajene funkcije kernela operativnog sistema

■ Upravljanje procesom

- kreiranje i prekid procesa
- raspoređivanje i slanje procesa
- komutiranje procesa
- sinhronizacija i podrška komunikacije među procesima
- upravljanje PCB-om

■ Upravljanje memorijom

- dodela adresnog prostora procesu
- razmenjivanje (*swapping*)
- upravljanje stranicama i segmentima

■ Upravljanje UI-jem

- upravljanje baferima
- dodela UI kanala i uređaja procesima

■ Funkcije za podršku

- obrada prekida
- izračunavanje
- nadgledanje

Kreiranje procesa

- 1 Novom procesu dodeljuje se **jedinstveni identifikator**
- 2 Procesu se **dodeljuje prostor** - za elemente slike procesa
- 3 **Inicijalizuje se PCB** - uglavnom nule, osim PC koji se setuje na početnu adresu tekst segmenta
- 4 Postavljaju se **odgovarajuće veze**- npr. veze u redu *Ready*
- 5 **Kreiranje ili proširivanje ostalih struktura** - npr. obračunske informacije

Komutiranje procesa

Pitanje: Kada se komutira proces?

Tabela: Mehanizmi koji prekidaju izvršenje procesa

Mehanizam	Uzrok	Upotreba
Prekid (<i>Interrupt</i>)	Eksterni u odnosu na tekuću instrukciju	Reakcija na asinhroni spoljni događaj
Zamka (<i>Trap</i>)	Pridružen izvršenju tekuće instrukcije	Rukovanje greškom ili izuzetkom
Poziv supervizora	EksPLICITNI zahtev	Poziv funkcije operativnog sistema

Primer

Odrediti kom tipu pripadaju sledeći mehanizmi: Prekid sistemskog sata, U/I prekid, zahtev procesa za otvaranjem fajla, deljenje nulom.

Komutiranje moda vs. promena stanja procesa

Komutiranje moda

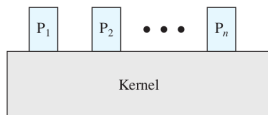
- 1 PC registar se setuje na početnu adresu rukovaoca prekidom (*interrupt handler*)
- 2 Procesor se prebacuje iz korisničkom moda u kernel mod, pošto rutina za obradu prekida može sadržati privilegovane instrukcije

Promena stanja procesa

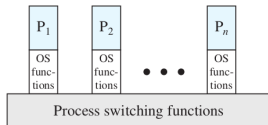
- 1 Sačuvati kontekst procesora, PC, PSW i druge registre
- 2 Ažurirati PCB procesa koji je trenutno u *Running* stanju. Šta se sve menja?
- 3 Pomeranje PCB-a u odgovarajući red (*Ready, Blocked on Event i, ...*)
- 4 Odabir nekog drugog procesa za izvršavanje
- 5 Ažuriranje PCB-a odabranog procesa
- 6 Ažuriranje memorijskih struktura
- 7 Učitati stanje procesora koje je bilo aktuelno kada je poslednji put radio

Izvršavanje funkcija operativnog sistema

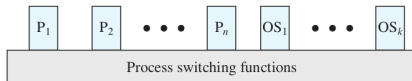
Gde se izvršava kôd operativnog sistema

(a) Separate kernel

(b) OS functions execute within user processes

(c) OS functions execute as separate processes

